

ARCYKAPŁAN (154) *sb m*

Pisane dużą literą 133 r.; pierwsze i drugie a jasne, końcowe pochylone.

sg N arcykapłan (35). ◇ G arcykapłana (12). ◇ D arcykapłanowi (6). ◇ A arcykapłana (3). ◇ I arcykapłan(e)m (12). ◇ pl N arcykapłani (53). ◇ G arcykapłan(o)w (21). ◇ D arcykapłan(o)m (5). ◇ A arcykapłany(4). ◇ I arcykapłany: arcykapłanami WujNT (2 : 1).

Sł stp, Cn brak, Linde XVII w.

1. *Najwyższa godność duchowna u Żydów w czasach biblijnych; pontifex, princeps sacerdotum, summus sacerdos Vulg (142) : A oni poimawfzy Páná Iezulá/ wiedli go do Káifalzá árcykápłaná [Vulg: Matth 26/57] LatHar 694, 690, 695, 702, 708, 709 (13); Bo Principes sacerdotum, summi sacerdotum, pontifices, y summi pontifices, áby kto nie mniemał żeby różni byli: ponieważ miałto tych czterech iedno słowo w Graeckim wśzędy położono/ ktore iest ἁρχιερεῖς, przeto ie też wśzędy iednym słowem Arcykápłany zowie WujNT 22 przedm; Ieden tylko był v Żydow ktory właśnie był Arcykápłanem/ to iest/ nawyższym kápłanem. Wśzákże y drugie/ ktorzy ábo kiedy byli ná tym vrzędzie/ ábo byli przełożonemi nád dwudziestą y czterech domow y rzędow kápłánfkich/ też Arcykápłanami názywano. A ośobliwie tego/ ktory był przełożonym rády śiedzącey/ którą Sánedryn zwano. WujNT 354; Abowiem ktorych bydłat krew bywa wnořzona do Świętych przybytkow przez Arcykápłaná/ tych ciáła bywaią palone przed obozem WujNT Hebr 13/11, Matth 16/21, 21/45, 26/3, 27/6, 28/11 (88).*

Szeregi: »arcykapłani i (zakonni) doktorowie (ludu); arcykapłani z doktormi« (14 : 1): řzukáli árcykápłani y Zakonni Doktorowie/ iákoby P. Iezulá zábili LatHar 715, 703; fyn człowieczy będzie wydan Arcykápłanom y Doktorom/ y ofądzą go na śmierć WujNT Matth 20/18, 2/4, 21/15, Marci 11/18, 14/1, Luc 23/10 (11); SkarKaz 513.

»arcykapłani i doktorowie i starszy (z ludu); arcykapłani z (zakonnymi) doktorami i (z) starszymi« [szyk zmienny] (6 : 4): LatHar 700; był wżgárdzon od řtárfzych y od Arcykápłanow y Doktorow WujNT Luc 9/22, Matth 27/41, Marci 8/31, 10/33, 11/27, 14/43 (9).

»arcykapłani i starszy (ludu, nad ludem, z ludu, żydowscy); arcykapłani i przełożeni«(14:3):Tedy zgromadzili fię Arcykápłani/ y řtárfzy nád ludem LatHar 689, 693; weřzli w rádę wśzyřcy Arcykápłani y řtárfzy ludu przeciřwko IEluřowi WujNT Matth 27/1; zmowił fię z Arcykápłany y z przełożonemi/ iákoby go im wydał WujNT Luc 22/4, Matth 21/23, 26/3, 27/3, Luc 24/20, Act 4/23 (15).

a. O Chrystusie jako najwyższym kapłanie; pontifex, pontifex magnus Vulg (11) : Chriřtus nie řam łobie tey czći przywłázczył żeby fię řtał Arcykápłanem: ále ten [go nazwał] ktory k niemu mowił/ Tyř iest Syn moy WujNT Hebr 5/5; [Chrystus] Názwány od Bogá Arcykápłanem wedle porzádku Melchifedechá WujNT Hebr 5/10, Hebr 2/17, 3/1, 4/14, 15, 6/20 (11).

2. *Okreřlenie wyřszej godnořci w Kořciele rzymskim [archicapellanus Łac řr]: Gdy mu [řw. Hugonowi biskupowi w Gracjanopolu, zmarłemu w 1132 r.] mowił Ailárdus Arcykápłan: ia pátrzę ná twář niewiałř/ ále w tym řzkody řadnej duřznej nieczřiř SkarŻyw 292.*

Synonimy: 1. arcyofiarnik, arcyofiarownik, biskup, »najwyřszy biskup«, »nawyřszy kapłan«, »przednieřszy kapłan«, »stary kapłan«, ofiarownik, »przednieřszy ofiarownik«.